

НА ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ І. І. ОГІЄНКА

У березні 1992 року на міжнародній науковій конференції в Брусиліві відкрилося ім'я нашого земляка, відомого перекладача Біблії на українську мову, Міністра освіти та віросповідань УНР, ректора Кам'янець-Подільського українського університету, видатного науковця Івана Івановича Огієнка. Того ж таки року на вшанування пам'яті великого земляка, для дослідження творчої та наукової спадщини І. Огієнка в Житомирському державному університеті імені Івана Франка були започатковані Огієнківські читання. Дуже скромним був початок. На I читання з'явилося 7 учасників: 3 викладачі, 2 аспіранти, 2 студенти. І перші гості — учасники читань: доцент Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту Є. Сохацька та родичка І. Огієнка — викладачка Київського технологічного інституту харчової промисловості І. Тюрменко. Вступне слово промовив голова Житомирської обласної письменницької організації О. Опанасюк. За тим виступив професор-лексиколог М. Никончук, тодішній завідувач кафедри української мови Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка. Загалом читання пройшли у творчій атмосфері, з живою участю багатьох студентів та викладачів філологічного факультету.

Тим часом проблемою став дефіцит Огієнкових текстів, пошук їх захоплював все більшу кількість учасників наступних читань і не тільки філологів, так що уже на 3-і читання свої дослідження представили більше 20-ти авторів з різних факультетів, кафедр. І кожні наступні читання ніби прокладали шлях до невсихаючого джерела правдивої науки про мову та самої мови, досліджень з фольклору, етнографії, педагогіки, методики, історії, природознавства. Тексти ученого, як зізнавалися студенти, магнетично притягували новизною, доступністю, словесним колоритом, манерою викладати — ніби розмовляти з тобою наодинці. І кожні читання ставали уроками пошуків власних шляхів до наукових істин, уроками любові до своєї землі, людей, уроками осмислення своєї участі як майбутнього учителя. Саме на житомирських читаннях відбулася презентація книжки І. Огієнка «Історія української літературної мови».

Всеукраїнська науково-практична конференція у Житомирському державному педагогічному університеті імені Івана Франка (1997) виявила прагнення її учасників промовляти правдиво, плекати те життєдайне інтелектуальне середовище, в якому і може народжуватися та розвиватися думка. На конференцію представили свої матеріали 127 авторів: крім житомирських — з Хмельницького, Дрогобича, Слов'янська, Умані, Рівного, також — з Мінська (проф. О. Булика), з Мозиря (доцент Т. Казаченко) та інших міст. До учасників з вітальним словом звернувся ректор Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка проф. І. Кучерук. З цікавістю вслухалась зала у зміс-

товні, глибоко своєрідні виступи професорів М. Левківського з Житомира [1], О. Григоренка — з Хмельницького, доцента А. Маркушевича з Київського національного університету імені Т. Шевченка, доцента з Кам'янець-Подільського, голови Всеукраїнського наукового товариства ім. І. Огієнка Є. Сохацької [2], доцента Житомирського державного університету імені Івана Франка, лауреата премії імені І. Огієнка Л. І. Бондарчук [3] та інших учасників. У повній тиші студенти (їх називав І. Огієнко «цвітом нації», молоддю «улюбленою, коханою» [4]) відтворили штрихи до портрета ученого.

Для членів наукового товариства, на той час створеного як обласного, ім'я Огієнка стало символом цілої когорти українських учених, діячів культури, чий шлях «став Відродження рухом», завдяки яким, за висловом Олесь Гончара, зберігся творчий геній нації. Ім'я Огієнка стало символом правди, честі та гідності української науки. Поступово огієнківська тематика «обростала іншими, близькими серцю юного дослідника напрямками, так чи інакше пов'язаними з рідним краєм, видатними земляками. Так, до 3-х читань Марія Кучерук піліїшла з дослідженням творчості колишнього житомирського викладача Є. Кудрицького. Саме йому, другові Бориса Тена, судилося зробити визначний внесок в українську культуру — перекласти «Слов'янську граматику» І. Ужєвича.

У 1999-му члени наукового товариства були запрошені на Огієнківські читання в Державній агроєкологічній академії. А через рік, у березні пам'ятного 2000-го, завдяки старанням членів ради товариства — доцента О. Дідківського та викладача А. Шевчука та за підтримки О. Опанасюка, відбулися у Житомирському інженерно-технологічному інституті І-і міжвузівські Огієнківські читання.

Традиційно читання ведуть студенти. У відведені 5 хв. основні положення своїх досліджень викладають студенти з агроєкологічної академії, державного університету імені Івана Франка, військового інституту радіоелектроніки, інженерно-технологічного університету, філіалу Національного аерокосмічного університету «ХАІ», з училища культури. Усіх захоплює образ ученого-патріота. Його заповіт любити мову («тим збережеш чистоту і душу народу свого»). Захоплює ідея культурної та освітньої праці в ім'я України, бо тільки відчуття власної держави дає крила для творчості, силу повноцінної особистості.

У хвилюючій обстановці новизни, знахідок та відкриттів пройшли у березні 2001-го року 2-і міжвузівські Огієнківські читання. Тематику читань об'єднував девіз: «Хто зберігає любов до краю...»

Власлива риса читань — неодмінний обмін думками, враженнями слухачів, серед яких бачимо, крім студентів та викладачів, учителів, журналістів, працівників радіо та телебачення, школярів. Подіями для студентів стають виступи письменників — В. Грабовського, О. Опанасюка, працівників музеїв. Усього кілька хвилин на читаннях отримав відомий краєзнавець В. Ліпінський. Саме він зберіг (це ціла історія) книжку Огієнка «Курс украинского языка» (К., 1918).

Особливо резонансними стали міжвузівські Огієнківські читання, що відбулися у період 2000–2007рр. у Житомирському державному технологічному

університеті, Державному агроєкологічному університеті та Житомирському державному університеті імені Івана Франка. У них взяли участь студенти — представники майже усіх вищих навчальних закладів міста Житомира. «Власне огієнківські» теми переросли у краєзнавчі, і це природньо, бо у концепції Огієнка — Просвітника важливим є самопізнання, створення культу історичної пам'яті, без чого не може бути культурної нації. Надовго залишиться у пам'яті присутніх виступи гостей — краєзнавців Г. Мокрицького, В. Ліпінського, письменників О. Опанасюка, В. Грабовського, виступ за рефератом, присвяченим досліднику Волині Н. Арндту і написаному німецькою мовою Світланою Граф (тоді студенткою факультету іноземних мов). У читаннях, що відбулися у Державному агроєкологічному університеті, участь взяв ректор закладу, професор А. С. Малиновський, звучали і його власні вірші.

Огієнківські читання традиційно висвітлюються обласним радіо, про них обов'язково повідомляє українське телебачення. У ювілейний, нинішній рік Івана Огієнка IV-ті міжвузівські читання передбачено провести у Житомирському державному університеті імені Івана Франка. У них візьмуть участь студенти навчальних закладів міста, будуть і гості, запрошені.

Спливає 15-а річниця пам'ятних, сказати б, — історичних наукових читань. Ті, хто прилучився до них, пройшли справжню наукову і моральну школу. З огієнківських джерел черпали і черпають, працюючи над курсовими та дипломними роботами, над кандидатськими дисертаціями. Разом із їх захистом зростає нове покоління учених.

...Повільно, та все ж розгортаються перед земляками сторінки творчої спадщини ученого-земляка зі світовим іменем. Надто повільно, та все ж наближається до розуміння того, що освіта, наука мають бути духовно наповненими. У цьому переконує Біблія, яку з любов'ю переклав учений.

.. Як бачу, чужинці оцінили працю!» — така була гірка реакція українського вченого на присвоєння йому у 1932-му році ступення доктора філософії ученого радою Університету ім. Масарика (Брно) за 2-томну працю, «Історія української літературної мови і Крехівський Апостол 1560 р.»

Наукові Огієнківські читання у вищій школі сьогодні є живим свідченням того, що розвивається молода наука, а з нею разом — Україна.

Вшановуючи пам'ять нашого земляка, видатного українського вченого та громадського діяча Івана Огієнка з нагоди 125 річчя від дня його народження Президент України В. Ющенко видав Указ № 85 / 2007 від 7 лютого 2007р.[5] яким, зокрема, передбачено:

- 1) видання зібрання вибраних праць Івана Огієнка та Біблії в його перекладі;
- 2) проведення науково-практичних конференцій, круглих столів, семінарів та уроків, присвячених творчому спадку та діяльності Івана Огієнка;
- 3) карбування та введення в обіг у встановленому порядку ювілейної монети на відзнаку 125-річчя від дня народження Івана Огієнка;
- 4) випуск в обіг поштової марки і конверта, присвячених 125-річчю від дня народження Івана Огієнка, та здійснення спецпогашення поштової марки;

5) присвоєння окремим навчальним закладам та науковим закладам іменом імені Івана Огієнка, а також відповідне найменування чи перейменування в установленому порядку вулиць та площ у населених пунктах України;

6) вивчення можливості увічнення пам'яті Івана Огієнка в країнах, де він проживав.

Належна увага, яка зараз приділяється дослідженню діяльності І. Огієнка, дозволить краще збагнути засади Української держави, біля витоків якої стояв І. Огієнко, вести її подальшу розбудову.

* * *

- 1) Левківський М. В. Іван Огієнко — сподвижник національної освіти, науки і культури. Національна освіта: традиції і новації в контексті ідей Івана Огієнка: Зб. наук. праць / За ред. проф. М. В. Левківського. — Київ-Житомир: ЖДПУ, 2002. — 232с.
- 2) Сохацька Є. І. Іван Огієнко — будівник нації (за матеріалами «Нашої культури»). Вісник ЖПУ, вип. 9., 2002. С. 32–34
- 3) Бондарчук Л. І. Міжвузівські огієнківські читання. Національна освіта: традиції і новації в контексті ідей Івана Огієнка: Зб. наук. праць / За ред. проф. М. В. Левківського. — Київ-Житомир: ЖДПУ, 2002. — 232с.
- 4) Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. — К.: Довіра, 1992.—672с.
- 5) Указ Президента «Про вшанування пам'яті Івана Огієнка» // Урядовий кур'єр.—2007.—13. II-№ 27 (3440). С. 12.

В. О. ШЕВЧЕНКО, О. В. ШЕВЧЕНКО
(м. Київ)

ЯК ЗБЕРІГАЄТЬСЯ ПАМ'ЯТЬ ПРО М. М. МИКЛУХО-МАКЛАЯ

Спочатку про підстави вважати Миколу Миколайовича нашим земляком, або ж українським дослідником — адже від того, наскільки він наш, український, залежить і міра нашої поваги до нього, а отже й значимість заходів по увічненню його пам'яті, хоча, як видно з усього, за цим показником він скоріше австралієць чи папуас, або ж росіянин. Варто зазначити, що 1996 р. (150-й від дня його народження) за рішенням ЮНЕСКО проголошений роком Миколи Миклухо-Маклая.

Відомий вислів Миколи Миколайовича про його козацькі корені з його інтерв'ю газеті «Сідней морнінг геральд» в одному з номерів за 1884 р., який цитується в усіх біографічних працях: *«Моя особа є живим прикладом того, як щасливо з'єдналися дві одвічно ворожі сили. Палка кров запорожців мирно злилась з кров'ю їхніх, здавалось, непримирених ворогів, гордих ляхів, розбавлена кров'ю холодних німців. Чого у цій суміші більше, чи який з її складників у мене найзначніший, судити було б необачно й навряд чи можливо. Я дуже люблю батьківщину мого батька, Україну, але ця лю-*